

Departament d'Història Medieval, de Paleografia i Diplomàtica
Facultat de Geografia i Història
Universitat de Barcelona

EL BAIX MARESME A L'ÈPOCA BAIX MEDIEVAL

Presentada per **Montserrat Richou i Llimona**
per optar al títol de Doctora en Història Medieval

Tesi de doctorat dirigida pel
Dr. Antoni Riera i Melis
Catedràtic d'Història Medieval de la Universitat de Barcelona

Programa de Doctorat "Món medieval i modern.
Últimes línies de recerca".
Bienni 2003-2005

Maig 2007

INTRODUCCIÓ

La societat de l'època medieval maresmenca ha estat un tema d'interès per a un conjunt d'estudiosos, que ens ha precedit en les seves investigacions. Malgrat això, una lectura atenta dels resultats de la recerca d'aquests erudits ens mostra com encara hi ha una sèrie d'aspectes, que encara no han estat tractats amb la suficient profunditat, mitjançant un buidatge sistemàtic d'un nombre representatiu de fonts. Per aquesta raó, l'objectiu principal d'aquest treball és aprofundir en alguns d'aquests aspectes, que caracteritzen la vida i la mort de la població rural del Baix Maresme en el període 1348-1486¹. L'estudi es fonamenta en la documentació, relacionada amb les poblacions maresmenques de Cabrera, de Premià i de Vilassar. Aquestes fonts ens mostren tan les relacions de diversa tipologia, que endegen els habitants de les esmentades viles amb els seus convilatans com amb d'altres individus i grups familiars, que pertanyen a diferents localitats. Es tracta de l'anàlisi de les relacions contractuals, que caracteritzen la "possessió" i l'alienació de la terra i del diner, dels pactes que acostumen a formular-se arran de les esposalles, així com dels ritus i de les cerimònies, que precedeixen, acompanyen i clouen la vida dels maresmenecs. Per tant, en aquest treball tractem qüestions de caire jurídic, de tipus social, així com d'altres d'índole econòmica, política i antropològica, que ens reflecteixen la societat analitzada des de l'anàlisi documental d'unes fonts, bàsicament sorgides de les relacions de diversa índole d'una classe social no privilegiada.

¹ Aquest interval temporal s'inicia amb l'aparició de la pesta negra l'any 1348, que agreuja la situació del camp català, iniciada amb la crisi de 1333, coneguda com "lo primer mal any", i finalitza amb l'intent monàrquic no reeixit de donar resposta a les reivindicacions dels diferents sectors del moviment remença català amb la Sentència Arbitral de Guadalupe de l'any 1486. Considerem que aquestes dates són força més representatives per a la dinàmica del camp català baix-medieval, que d'altres basades en la cronologia política o en l'itinerari vital d'un monarca.

L'estructura del nostre estudi s'organitza a partir d'una sèrie d'apartats. A la part preliminar, oferim una visió general de les fonts i de la metodologia utilitzada. A continuació, es desenvolupen els eixos fonamentals de la nostra recerca, que s'han ordenat en tres capítols. A l'inici de la primera part, oferim una breu presentació geogràfica. La breu exposició d'aquests contigus geogràfics respon a l'existència d'estudis de gran qualitat sobre aquesta zona, que s'han dedicat als darrers segles medievals. A banda d'això, hem preferit desenvolupar la interacció entre l'espai geogràfic i la seva població, mitjançant el tractament de diferents temàtiques, que apareixen en els diferents subapartats d'aquest primer apartat. A continuació, oferim una presentació sobre els diferents contractes i relacions, que es desenvolupen al voltant de la "possessió" i de l'alienació de l'agrari i del diner, així com dels objectes i dels subjectes d'aquestes relacions contractuals. El desenvolupament de la diversitat de temàtiques presentades, ampliades pel tractament d'altres qüestions satèl·lits que les complementen, creiem que justifica el fet que aquest primer capítol sigui d'una extensió superior, que els següents.

La segona part de la nostra investigació l'adrecem a l'estudi del matrimoni i de la família Baix Medieval. Mitjançant la presentació dels pactes o contractes, que regulen la creació de noves parelles, observarem la diversitat de relacions conjugals existents, així com la implicació social i econòmica dels grups familiars dels futurs cònjuges. Mitjançant l'exposició de les bases, que fonamenten la institució familiar, tractarem entre d'altres temes, la diversitat de sistemes familiars existents, la relació entre els antropònims familiars i els masos, la migració i l'amor.

A la tercera part del nostre estudi, ens endisem en una anàlisi dels diferents factors, que envolten el fet mortuori d'aquest període. Així, coneixerem l'estructura de les escriptures testamentàries i la diversitat d'informacions que ens ofereixen. Per tant, entre d'altres qüestions, tractarem el tema de la mortalitat, podrem complementar aspectes socio-econòmics iniciats amb anterioritat, i reflexionarem sobre alguns aspectes de la mentalitat d'aquesta societat Baix Medieval.

Seguidament, a la part final del treball, presentem les conclusions finals de la recerca, els índexs de les taules i gràfics elaborats i la relació del material de consulta, que hem utilitzat².

Abans de finalitzar amb aquesta breu presentació, també volem assenyalar que l'elaboració d'aquest estudi no hauria estat possible sens l'ajuda i l'encoratjament de tota una sèrie de persones i d'institucions. D'entrada, adrecem el nostre sincer agraïment al Dr. Antoni Riera i Melis, qui ens ha mostrat amb les seves orientacions de tota mena el camí per a no perdre'ns en aquest llarg viatge. D'igual manera, agraïm a l'Eva Serra la confiança, que ha dipositat en nosaltres. També volem recordar a totes aquelles altres persones, que d'una manera o altra ens han facilitat l'accés a la documentació analitzada, a la bibliografia cercada o han compartit les nostres dèries amb magnífiques conversacions. Tampoc volem oblidar a tots aquells altres estudiosos, que ens han precedit en la recerca, als quals ens referirem constantment al llarg de tot aquesta investigació. I ja per acabar, també remerciem la paciència de tots aquells familiars, companys i amics, que ens han acompanyat els diversos anys, que hem adreçat a la present investigació.

² Hem introduït les taules i els gràfics realitzats al cos expositiu del nostre treball, perquè considerem que d'aquesta manera podem facilitar la lectura del nostre treball.

